

*Praktyki pogrzebowe na Kos w świetle badań nad społeczeństwem południowo wschodniej Egei i świata mykeńskiego.*

Kos, podobnie jak inne wyspy Dodekanezu, było włączone w rozległą sieć kontaktów i wpływów kulturowych już od wczesnej epoki brązu. Wśród tych najważniejszych wspomnieć należy związki ze społecznością Anatolii, minojskiej Krety, a w końcu – mykeńskiej Grecji. Szczególnie wpływy z tej ostatniej są widoczne niemal we wszystkich najważniejszych sferach życia mieszkańców Kos: rytuale, stylu architektonicznym i wytworach użytku codziennego. Najbardziej znaczące są jednak analogie w obrzędzie pogrzebowym – gdzie refleksja nad zachowaniami społecznymi może być kluczowa dla scharakteryzowania tożsamości mieszkańców wyspy.

Niniejszy projekt – wykorzystując dane archeologiczne związane z rytuałem pogrzebowym – przyczyni się do zdefiniowania sposobów partycypowania społeczeństwa Kos w nowej sytuacji polityczno-kulturowej, zdominowanej przez kulturę mykeńską. Podstawą badań będzie materiał archeologiczny z dwóch głównych cmentarzysk wyspy – Eleony i Langady, w uzupełnieniu o dane z innych stanowisk funeralnych. Analizom podlegać będzie między innymi rozmieszczenie nekropolii w regionie i ich wewnętrzne zaaranżowanie, metody ingerencji w lokalny krajobraz, rodzaje składanych darów grobowych, a także sposoby traktowania szczątków zmarłych w obrzędach pogrzebowych. Pozwoli to scharakteryzować cechy ceremoniału mieszkańców Kos (mieszającego własną, głęboko zakorzenioną tradycję wraz z nowymi elementami o podłożu mykeńskim), umiejscowić je na tle obrzędów spotykanych w regionie (co uwypukli jednocześnie istnienie znaczących różnic w kulturowych na badanym obszarze), a także zastanowić się nad sposobami adaptacji cech obrzędu mykeńskiego przez mieszkańców wyspy, w celu ekspresji ich własnej tożsamości kulturowej.

Do realizacji założonych pytań badawczych wykorzystane zostaną formalne analizy danych archeologicznych. Pomocne będą przede wszystkim narzędzia statystyki opisowej oraz korelacji, a także metoda GIS – które pozwolą uporządkować dane pozyskane w ramach pracy źródłowej, a także wskazać zespół cech istotnych dla późniejszych interpretacji. Zgodnie z założonymi celami badawczymi, szczególna uwaga zostanie zwrócona na wychwycenie takich elementów obrzędu pogrzebowego, które można uznać za powszechne oraz wyróżniające się, jak i należące do tradycji lokalnych oraz mykeńskich. Dane te zostaną zinterpretowane z wykorzystaniem teorii *biogeografii wyspy*, tożsamości *społeczeństw pogranicza* oraz teorii *cultural entanglement*. Istotne dla nich będą takie pojęcia, jak interakcje kulturowe, innowacja oraz konserwatyzm – które charakteryzują społeczeństwo wyspy, będące jednocześnie wyizolowane, jak i włączone w szereg powiązań międzyregionalnych i międzykulturowych. Kluczowe będzie określenie sposobu, w jaki społeczność z Kos – wyspy znajdującej się niewątpliwie na pograniczu kultury mykeńskiej – odpowiedziała na tę kulturę i jak wykorzystywała ją na własny użytek. Posłużą ku temu narzędzia teorii *entanglement*, według której społeczność wyspy może być postrzegana jako zbudowana w oparciu o elementy lokalne (nawiązujące do okresu wczesnej epoki, kiedy Kos było częścią spójnego kulturowo *koine*, z innymi wyspami Dodekanezu oraz wybrzeżem Anatolii), z wykorzystaniem tradycji przejętych z kultury mykeńskiej. Tradycje te są wynikiem zainicjowanych intensywnych kontaktów ze społeczeństwem Grecji kontynentalnej, które spowodowały potrzebę refleksji nad definicją własnej tożsamości oraz sposobów podkreślenia odrębności względem innych grup.

Realizacja projektu możliwa będzie dzięki współpracy z *Serraglio, Eleona and Langada Archaeological Project*, kierowanym przez dr S. Vitale z Uniwersytetu w Pizie, w porozumieniu z Włoską Szkołą Archeologii w Atenach oraz Służbą Starożytności – dzięki której autorka projektu ma zapewniony dostęp do oryginalnego materiału archeologicznego oraz wstępnych wyników analiz.

Przedstawiona koncepcja badań wpisze się w zakres interdyscyplinarnych studiów podejmowanych w ramach SELAP, mających na celu ponowną analizę danych archeologicznych z najważniejszych stanowisk epoki brązu na Kos – Serraglio, Eleona, Langada i Askłupis. Niniejszy projekt, mający na celu zrewidowanie zarówno danych archeologicznych pochodzących z cmentarzysk, jak i dotychczasowych hipotez badawczych, znacząco wzbogaci wiedzę na temat społeczeństwa wyspy, a pośrednio – także regionu. Całość przyczyni się także do uaktualnienia wiedzy na temat zagadnienia Ahhiyawy – królestwa niewątpliwie związanego z kulturą mykeńską, znanego z hetyckiego Archiwum, jednak o niewiadomej lokalizacji. Co istotne – w przeciwieństwie do wcześniej powstających opracowań z zakresu obrzędu pogrzebowego na Kos, analizy oparte zostaną o materiał archeologiczny, a nie pośrednie dane pochodzące z literatury.